

УДК 378.6:656.2.071.1

Р. В. СУЩЕНКО

кандидат наук з державного управління, доцент
Запорізький національний технічний університет

ФАКТОРИ ДІЄВОГО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті висвітлено деякі важливі фактори психолого-педагогічного впливу на формування в майбутнього інженера залізничного транспорту управлінської культури як складової його професіоналізму в процесі фахової підготовки. З огляду на сучасний стан системи вищої залізничної освіти та суспільних вимог до її змісту подано вектори професійної та культурологічної спрямованості. Управлінську культуру інженера залізничного транспорту представлено як сплав інтелігентності, соціальності та професіоналізму.

Ключові слова: інженер залізничного транспорту, управлінська культура, професіоналізм, викладач, професійна педагогіка.

Аналіз тенденцій розвитку професійної інженерної освіти в розвинутих країнах світу підтверджує безпрецедентне збільшення масштабів підготовки залізничних елітних інженерних кадрів.

В Україні вища фахова освіта інженерів залізничного транспорту як соціальний феномен визначає рівень оптимальності соціально-культурної, соціально-економічної, соціально-духовної складових розвитку українського суспільства, що досліджують численні науки – соціологія, філософія, політологія, економіка, психологія й педагогіка. Втім, безпосередня реалізація розвитку та здійснення цього суспільного замовлення відбувається у вищій школі в процесі формування інженера залізничного транспорту, готового працювати на рівні сучасного національного культуротворення, професійної компетентності, управлінської культури. Успішне виконання цього найскладнішого соціального замовлення перебуває в прямій залежності від рівня розвитку сучасної педагогіки вищої школи, яка науково обґрунтувала й визначила такий важливий педагогічний пріоритет: повноцінна професійна освіта будь-якого спеціаліста без сформованої управлінської компетентності й управлінської культури не може бути якісною.

Це означає, що стратегічне бачення розвитку залізничного транспорту пов'язане з педагогічною проблемою перебудови професійного навчання й виховання інженерів у ВНЗ. А звідси – парадигмальний культурологічний підхід до оновлення стратегії професійної підготовки інженерів залізничного транспорту.

Дослідженню проблеми професійної підготовки інженерних кадрів у вищій школі завжди приділяли належну увагу, зокрема таким її аспектам: педагогічним основам організації навчального процесу у вищих навчальних закладах (А. М. Алексюк, Є. С. Барбіна, В. В. Сагарда, Н. Ф. Тализіна

та ін.); реалізації ступеневої професійної підготовки фахівців у системі неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, Г. Є. Гребенюк, І. А. Зязюн, А. О. Лігоцький, Н. Г. Ничкало та ін.); культурологічній підготовці студентів (Г. П. Васянович, О. М. Олексюк, О. П. Рудницька та ін.); особливостям розвитку особистості майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки (В. М. Гриньова, В. В. Рибалка, В. А. Семиченко та ін.), зокрема їх творчим якостям (Г. О. Балд, В. А. Кан-Калик, С. О. Сисоєва та ін.); якостям керівників-лідерів (Н. А. Валєєв, А. О. Новицька-Колодіна, О. Г. Романовський, Л. Л. Товажнянський, Т. О. Шаргун та ін.).

Втім, теоретичний аналіз наукових праць, у яких відображено результати проведених досліджень, свідчить, що проблема культурологічної, психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів залізничного транспорту у вищих навчальних закладах ще недостатньо досліджена в теоретичному та практичному аспектах, зокрема: підготовка студентів в умовах відведеної кількості годин на вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу; спрямованість психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців на ефективне виконання ними професійних функцій; принципи відбору змісту психолого-педагогічної освіти майбутніх фахівців, умови її ефективної реалізації тощо.

Мета статті – розкрити фактори та парадигми дієвого психолого-педагогічного впливу на формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту в процесі фахової підготовки у вищому навчальному залізничному закладі.

За нашим визначенням, управлінська культура інженера залізничного транспорту – це високий рівень вияву інтелігентності, соціальної зрілості та професіоналізму в цілепокладанні, плануванні, виконанні управлінських рішень, пов'язаних з удосконаленням інженерної діяльності та професійно-творчої взаємодії людей.

Найважливішою умовою такого вияву управлінської культури є висока якість трудового життя колективу й самого інженера залізничного транспорту, яка, на нашу думку, означає повне задоволення всіх їх потреб і цінностей – духовних, соціальних і базових. Це зміна традиційно існуючих ціннісних орієнтирів та соціальних настанов суспільства, особливо молоді: домінанти на матеріальних цінностях; знецінення праці та, відповідно, мотивації до творчої праці, праці заради блага Батьківщини; настанови на отримання матеріальних благ, високого рівня життя без відповідних для цього морально та юридично виправданих дій та зусиль особистості; зниження відповідальності за власні дії; бачення в якості основних джерел змін трансформації в навколишньому середовищі, а не внутрішньоособистісні зміни; виправдання неморальної економічної поведінки – як особистої, так і інших.

Зрозуміло, що такі зміни в кількості, складі, якості, свідомості населення значною мірою впливають на стан усіх галузей народного господарства, в тому числі на стан розвитку залізничного транспорту. Тому на

останній чекає боротьба за кадри, і не тільки за їх кількість, а й за якість. І тут до демографічних, духовно-моральних проблем додається ще проблема освітньої якості майбутніх кадрів, тому що інша криза нашого суспільства – це криза освітня.

На думку багатьох дослідників, у результаті непродуманих освітніх реформ ми отримали декілька суттєвих проблем: значне зниження творчого, духовно-культурного потенціалу молоді; зміну їх ціннісних орієнтацій і настанов, які ми відзначали; суттєвий розрив між наукою, освітою та практикою господарювання (останнє багато в чому пояснюють тим, що наша практика господарювання часто не може бути описана в стандартних підручниках, оскільки вона здійснюється за негласними правилами, в тому числі правилами кримінальної економіки). Також освіта, по суті, втратила стратегічні культурологічні орієнтири професійного розвитку майбутніх спеціалістів, оскільки ці орієнтири не були сформовані в самому суспільстві, державі. Тобто сучасні виші випускають спеціалістів, які не зовсім готові до реальних вимог сучасної й майбутньої соціально-економічної системи, в тому числі праці в галузі залізничного транспорту. Більше того, випускники залізничних вишів майже не готові до здійснення проривних проєктів, які можуть змінити місце України, її транспортної системи у світовому розвитку. Одним із таких глобальних проривних проєктів є проєкт створення Коридорів розвитку, який розроблений на основі досліджень зарубіжних учених, експертно-аналітичних клубів, зокрема Інституту переджальних досліджень ім. Е. Л. Шиффера. Коридори розвитку повинні стати не тільки системою транспортних магістралей, а й системно структурованими зонами, які простягаються в просторі й на яких розміщена комплексна системна інфраструктура наступного покоління. Їх створення передбачає об'єднання в єдиній інфраструктурі транспортних мереж, систем зв'язку, енергетичних потоків, нових технологічних рішень, екотехнополісів, дослідницьких центрів, трансферу технологій та інститутів [3, с. 204].

У розвитку залізничного транспорту передбачено здійснення проєкту технологічної модернізації, створення залізничного транспорту наступного покоління, пов'язаного з використанням надшвидкісних потягів на магнітний підвісі – maglev (magnetic levitation trains), які спроможні розвивати швидкість до 550 км/год. У зв'язку з цим у новому соціумі посилюється роль людини, інженера залізничного транспорту, його управлінської культури в умовах духовної кризи України. Назріла дисонація особистості спеціаліста в сучасному соціальному устрої, та все частіше висувається нова етична позиція – благоговіння перед повноцінним життям, цінностями життя як такого, а також концепція нової цілісної людини-фахівця, яку, на жаль, формує в сучасних вищих навчальних закладах вузькогалузева професійна спеціалізація. Звідси – показник готовності інженера залізничного транспорту: не кількість і якість засвоєного, а прогрес професійного й культурологічного розвитку та саморозвитку його особистості, захоплення професією та самотворення умов для професійної самореалізації.

Саме тому, на нашу думку, якщо в процесі професійної підготовки студенти не залучені до створення реального кінцевого результату й професійного успіху на основі доступу до великої кількості залізничних об'єктів, до соціально опосередкованої професійної й науково-дослідної та проектної діяльності, наділеної особистим смислом, та до культури управління нею, майбутні інженери стають:

- вузькорозвиненими в культурологічних, людинознавчих та управлінських питаннях;
- перевтомленими та дисоційованими, що призводить до відсутності психоемоційного погляду на себе;
- байдужими щодо особистісної причетності до розвитку залізничної галузі, до ситуацій, обставин, в яких вони та їх колеги перебувають, до переживань з приводу відсталості галузі та непрагматичної взаємодії з начальством;
- здатними тільки до пасивного відпочинку, пасивного сприйняття інформації, самовдосконалення, що констатує чітку тенденцію до відчуження від життя.

На жаль, такі вищі навчальні заклади ще реально існують, але їх уже не можна назвати співучасниками творення активного професійно-творчого середовища для модернізації професійної підготовки інженерів залізничного транспорту. В результаті роль традиційного викладача розмивається, а відповідальність і професіоналізм студентів зростають.

Можна констатувати, що зацікавленість, а значить і потреба в іншому, новому професійному навчанні, невинно зростає. Звідси – педагогічна парадигма – педагогізація університетської технічної освіти, професійної підготовки інженерів залізничного транспорту, що, з погляду педагогіки вищої школи, означає:

- здійснення навчання в найсучаснішому культурологічному інтерактивному режимі;
- організація захоплюючого вузівського педагогічного процесу;
- формування навичок комунікації, самоосвіти, професійного діалогу, психологічної стійкості до стресів, високого рівня управлінської культури тощо.

Тому в характеристиці інженера залізничного транспорту не варто забувати про педагогічний аспект, від якого залежить глибина впливу на покращення й управління всіма сферами професійного життя, в якому професійна, управлінська культура характеризується з етичного, психологічного, естетичного та педагогічного поглядів.

Педагогізація формування управлінської культури інженера залізничного транспорту вказує на ґрунтовну психолого-педагогічну освіту інженера у зв'язку з тим, що його професійна діяльність значною мірою пов'язана з професійним і особистісним спілкуванням, умінням долати конфлікти, здатністю до саморегуляції, самоконтролю, саморозвитку, організаційної діяльності, творчого вирішення професійних завдань. Тому психолого-педаго-

гічна підготовка майбутніх інженерів є однією з вирішальних умов підвищення ефективності їх майбутньої професійної діяльності.

Враховуючи соціальну значущість якісної професійної підготовки інженерів залізничного транспорту для соціально-економічного розвитку нашої держави, новий науковий підхід до реалізації поставленої мети повинен здійснюватися в контексті процесів демократизації, гуманізації суспільства, спрямованості на реалізацію у вузівському педагогічному процесі “суб’єкт-суб’єктних” відносин, які повинні сприяти розвитку особистості майбутніх інженерів, задоволенню їх фахових інтересів і потреб, формуванню соціальної та професійної мобільності, здатності до успішного професійного й особистісного спілкування, до подолання конфліктів, творчого вирішення професійних завдань, вироблення колективних рішень, плідної роботи в команді, що значною мірою сприяє їх конкурентоспроможності на ринку праці. Вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу повинне забезпечувати формування усвідомленого ставлення до психолого-педагогічної освіти, розуміння її як необхідного компонента професійної підготовки, а тому – готовності до співпраці з викладачем у плані вибору її додаткового змісту та форм реалізації.

Психолого-педагогічна підготовка інженерів залізничної галузі повинна відбуватися на основі вимог державних стандартів професійної освіти фахівців у вищому навчальному закладі залізничного профілю, сучасних вимог суспільства й ринку праці щодо фахівця в галузі залізничного транспорту, що передбачає необхідність розробки й теоретичного обґрунтування структури, змісту та організаційних форм здійснення означеної підготовки майбутніх інженерів, а також виявлення критеріїв її ефективності.

За нашим передбаченням, психолого-педагогічна підготовка майбутніх інженерів залізничного транспорту набуває ефективності, якщо:

- враховують сучасні вимоги суспільства й ринку праці до професійних знань, умінь, навичок фахівців залізничного профілю;
- вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу усвідомлюється студентами як невід’ємна складова їх підготовки до майбутньої професійної діяльності;
- зміст психолого-педагогічної підготовки відбирають з урахуванням майбутнього фаху студентів і спрямовують на формування в них професійно значущих якостей;
- організаційні умови психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів спрямовані на розвиток їх умінь і навичок до професійного спілкування, саморегуляції, самовиховання, вміння навчатися протягом життя, управлінської діяльності, здатності до творчості, колективного прийняття рішень, роботи в команді.

Тому центральна складова нового мислення інженера передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їх людинотвірної функції.

Такий процес гуманізації освіти й виховання тісно пов'язаний з відродженням загальнолюдських і моральних цінностей у нашому суспільстві. В епоху змін, коли багатократно ускладнюється діалог поколінь, порушуються спадкоємність поглядів на світ і сутність буття, висловлюють полярні думки щодо шляхів і засобів організації суспільного життя, проблема людини й гуманізму набуває нового звучання. Особливо це відчутно на сучасному етапі розвитку цивілізації. Виникає потреба в основу концепції перебудови виховання покласти глибокий філософсько-світоглядний аналіз людини та гуманізму [2, с. 192].

Більшість сучасних дослідників визначають такі шляхи гуманізації освіти: формування відносин співробітництва між усіма учасниками педагогічного процесу; виховання в учасників педагогічного процесу морально-емоційної культури відносин; формування емоційно-ціннісного досвіду розуміння людини; створення матеріально-технічних умов для нормального процесу, що виховує гуманну особистість: щирю, людяну, доброзичливу, милосердну, із розвиненим почуттям власної гідності й поваги до гідності іншої людини.

Як наголошує Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, трансформація суспільно-політичної й економічної систем зумовлює й необхідність пошуку та реалізації принципово нової моделі міжособистісних відносин у виробничих колективах в умовах ринку. Кожен працівник повинен володіти не тільки технічними знаннями та транспортними технологіями, а й основами соціальної педагогіки й психології, психології міжособистісного спілкування, вмінням формувати таку атмосферу спілкування, яка б максимально сприяла плідній виробничій діяльності [8, с. 240].

Таким чином, однією з найважливіших рис сучасної професійної освіти є її гуманізація й гуманітаризація, сутність яких полягає у формуванні цілісної гармонійної особистості з високим рівнем загальнокультурного розвитку.

Психолого-педагогічна освіта як невід'ємна частина загального процесу гуманізації та гуманітаризації освіти головною метою повинна ставити розвиток особистості майбутнього спеціаліста. Така освіта особливо актуальна для виховного процесу в системі вищої непедагогічної освіти. Вікові психологічні особливості молоді, яка навчається у вищих навчальних закладах, зумовлюють підвищену чутливість до впливів, що стосуються їх особистісного та професійного становлення.

В. А. КОЗАКОВ, зокрема, вважає, що актуальність психолого-педагогічної підготовки зумовлює сім соціальних аспектів: 1) інтенсифікація і "предметна" підтримка процесів гуманізації суспільства; 2) подолання негативних процесів гуманізації суспільства; 3) подолання переважаючого в суспільстві технократизму мислення; 4) фундаменталізація підготовки фахівців для будь-якої сфери діяльності; 5) педагогізація суспільства як засіб реалізації демографічної політики (готовність до сімейного життя, планування сім'ї та сімейне життя, виховання дітей, професійне співробітництво

із закладами освіти тощо); 6) професіоналізація професійної діяльності у вищій школі; 7) соціальний захист на ринку праці – друга професія [2].

Н. Н. Нечаєв доводить, що інженер повинен бути не лише технічно грамотним фахівцем, а й спеціалістом у сфері людських відносин. Завдання вищої спеціальної освіти – це завжди завдання підготовки спеціаліста, який уміє поглянути на світ з певного, який досяг свого вищого, але спеціального й спеціалізованого розвитку, ракурсу [4, с. 9].

На його думку, в розробці моделей спеціаліста важливо враховувати цілу низку різноманітних аспектів, починаючи із соціально-політичного й закінчуючи власне професійним, але провідним, стрижневим аспектом є, звичайно, психолого-педагогічний, адже завдяки йому відкривається можливість виявити те, що робить вчорашнього студента спеціалістом відповідного профілю та призначення, й дати характеристику способу мислення цієї людини, психологічного складу її особистості [4, с. 20].

Коли ми говоримо про необхідність усебічного й гармонійного розвитку особистості, то маємо на увазі необхідність подолання однобічності її вузькопрофесійного розвитку, який готує людину скоріше до якоїсь певної, соціально заданої функції, а не живої розвивальної діяльності.

Сьогодні в інженерній педагогіці досліджують у зв'язку з цим поняттєво-термінологічний апарат педагогіки успіху, яку науковці розглядають як уміння пристосовуватися до різноманітних і швидкозмінюваних умов життя, перебуваючи в стані гармонії й рівноваги.

Із соціального погляду, успіх – це оптимальне співвідношення між очікуваннями оточення, особистості й результатами її діяльності. З психологічного погляду, – це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого особистість прагнула у своїй діяльності, або збігся з її очікуваннями, надіями (з рівнем прагнень), або перевищив їх.

Наші тривалі дослідження цієї проблеми показали: професійна підготовка випускників вищих навчальних закладів, зокрема майбутніх інженерів, в умовах сучасних тенденцій суспільного розвитку значно відстає від сформованості дійсно сучасного професіоналізму.

В існуючій системі професійної освіти в технічних вищих навчальних закладах основний акцент роблять на підготовці студентів як фахівців відповідного профілю, а проблеми психолого-педагогічної підготовки часто залишаються поза увагою. Але ж, виконуючи будь-які професійні функції, інженер завжди реалізує себе як особистість, цілісно реагуючи на ситуації, що виникають, вступаючи у взаємозв'язок з іншими учасниками професійних відносин, формуючи систему індивідуальних цінностей. Саме особистісна неготовність до виконання професійних обов'язків не дає змоги значній частині молодих інженерів, випускників вищих навчальних закладів повністю реалізувати свій творчий потенціал, ускладнює процеси соціальної й професійної адаптації, перешкоджає досягненню високих рівнів професійної майстерності. Психологічно неосвічений інженер залізничного транспорту частіше потрапляє під вплив негативних чинників, зазнає

особистісних деформацій, сам починає завдавати психологічних травм людям, з якими спілкується на міжособистісному чи професійному рівнях.

Знання основ психології та педагогіки має значний вплив і на формування в людей інтересів і стимулів до праці, на розкриття їх інтелектуальних, організаторських здібностей, духовних потреб. Ці знання консолідують зусилля людей для побудови сучасної цивілізованої держави.

Практика переконує, що успіх у комунікативній діяльності (яка багато в чому є основою організаторської діяльності) безпосередньо залежить від рівня управлінської культури, психолого-педагогічної підготовки інженера. Підвищення ж цього рівня вимагає докорінної перебудови змісту, форм і методів навчання фахівців з метою забезпечення професійної самореалізації особистості, створення соціально активного, морально та фізично здорового національного виробничого потенціалу. Ці положення стають вихідними в реконструкції вищої освітньої технічної системи загалом.

Сьогодні прийшло розуміння того, наскільки важлива гуманітарна підготовка фахівців, усвідомлення того, що необхідна подальша розробка та практична реалізація психолого-педагогічних і методологічних принципів упровадження гуманістичної системи навчально-виховної роботи з метою формування інженерів нового типу, які б поєднували глибоку фундаментальну та спеціальну підготовку з гуманістичним світоглядом громадян незалежної України.

Швидкозмінний і відкритий європейський ринок в умовах інформаційного вибуху вимагає наукового пошуку комплексу нових цивілізаційних компетентностей, диверсифікує залізничні професії й розширює не тільки попит на інженерні кадри, а й підіймає “планку вимог” до науково-викладацького персоналу. Їх викладацька праця й навчання студентів – майбутніх інженерів залізничного транспорту – перетворюється на органічне ціле.

Тому сьогодні підлягає ревізії традиційне ставлення держави, уряду, вищих навчальних закладів, Укрзалізниці до якісної професійної підготовки інженерів залізничного транспорту як до успішних виконавців державних економічних програм.

Викладачі залізничних навчальних закладів, їх професійна діяльність покликані відповідати тенденціям такого суспільного розвитку, який еволюціонує вихід системи професійної освіти на ці шляхи, забезпечуючи для цього постійний і стабільний розвиток.

Призначення педагогізації професійної освіти й діяльності викладача полягає в спонукальному поєднанні керованого розвитку й самоорганізації складних систем вузівської життєдіяльності, пов’язаної з послідовною орієнтацією на підвищення якості професійної підготовки інженерів залізничного транспорту, розвиток особистості студента, активізацію його творчого потенціалу в напрямі професійного становлення й самовдосконалення професійних, особистих, соціальних, моральних, психологічних та інших якостей, що сприятиме розвитку цілісності спеціаліста й суспільства.

Ми розглядаємо педагогізацію як професійну підготовку до роботи з людьми, як спеціально організований процес оволодіння майбутніми інженерами психолого-педагогічними знаннями, вміннями й засобами самоформування в собі професійно значущих якостей особистості, необхідних для здійснення майбутньої професійної діяльності.

Варто наголосити, що ефективність реалізації найважливіших завдань педагогізації професійної підготовки висококомпетентних спеціалістів залізничної галузі безпосередньо залежить від динаміки загального стану наукової розробки цих проблем, наявності фундаментальних праць із питань освітніх інтеграційних процесів національного рівня, здатних приймати й реалізувати, відповідно до сучасних тенденцій, оригінальні педагогічні технології та рішення.

Першочергового значення вищезазначене набуває, коли йдеться про підготовку сучасного інженера залізничного транспорту як майбутню інтелектуальну еліту, яка, маючи величезний творчий потенціал, покликана реально впливати на перебіг подальших перетворень на залізничному транспорті в Україні. І тут важливо знати:

1. Чи враховують таку нову місію ректорати, деканати, управлінські ланки, що керують підготовкою майбутнього фахівця, а також ті, хто здійснює його професійне та громадське становлення, готує інженера до виконання ним свого історично-суспільного призначення?

2. Чи готує до цієї вкрай складної професійної діяльності система післядипломної освіти викладачів?

На жаль, у цих складних умовах традиційне професійне “донавчання” викладача вищого залізничного закладу та короткочасне стажування поступається неперервному розвитку та самостійному фаховому вдосконаленню протягом життя, що повинне б відбуватися на основі оперативного оновлення базової професійної освіти, вивчення досвіду європейських країн, значної перебудови стратегії та мети постійного методичного вдосконалення, створення нових програм на замовлення роботодавців Залізниці, урізноманітнення форм надання їм нових освітніх послуг тощо.

Тому, як ніколи, значні надії покладаються на викладача, який, крім соціальних якостей, наділяється новими суб’єктивними характеристиками: творчою незалежністю, здатністю до свідомого вибору та рефлексії, саморегуляції й максимальної морально-творчої самореалізації. Ці якості повинні стати системоутворювальним фактором сучасної й майбутньої професійної освіти.

Такого викладача потрібно готувати відповідно до історично детермінованих цілей, загальнолюдських і національних цінностей і, з огляду на це, розробляти адекватні стратегії нових підходів до організації вузівського педагогічного процесу, здатного стати для майбутніх інженерів певною панацеєю від загроз і ризиків, спричинених соціумом, глобалізаційними процесами та іншими колізіями сучасної цивілізації.

Час репродуктивних настанов пройшов, ситуація вимагає ґрунтовної деонтологічної компетентності й деонтологічної культури всієї людської спільноти – від урядовців, управлінської, політичної еліти (і їх насамперед) – до вихованців дитячих залізниць, які ще існують в Україні як поза-шкільні навчальні заклади.

Без опанування викладачами здобутків сучасних людинознавчих, психолого-педагогічних наук, урахування досвіду світової педагогіки професійної освіти, сучасних педагогічних технологій, побудованих на загальнолюдських моральних цінностях, принципів, норм поведінки і правил “жити разом”, “співпрацювати поруч”, які розкривають шляхи регламентації поведінки та професійного розвитку студентів у різноманітних системах відносин, майже неможливо змінити на краще професійну підготовку майбутнього інженера залізничного транспорту, вплинути на підвищення загальної культури.

Але в Україні професійна освіта такого рівня, яка б сприяла поступовому й природному її входженню в динамічний світовий освітній простір, відбувається спонтанно й безсистемно. Відсутня цілеспрямована державна політика інтеграції освітніх процесів і формування професійної культури, а звідси – брак нових інтегральних підходів, координації зусиль академічних, освітніх, культурних, інформаційних комплексів, науково обґрунтованих засобів інтеграції, єдності та взаємозв'язків педагогічних явищ і процесів.

Усі ці фактори тісно пов'язані й взаємозумовлені в цих процесах, оскільки протягом свого розвитку на певних етапах вони можуть випереджати один одного без безумовного пріоритету якогось із них. Педагогічне керівництво професійною освітою в вузах здійснюють ректорати, вчені ради, науково-методичні підрозділи, деканати, завідувачі кафедр, які є організаційно-коригувальною й регулювальною складовою, де виробляються та втілюються в життя технології досягнення визначених вузом основних професійних цілей.

Саме тому нагальним завданням усієї системи вищої освіти є ефективна реалізація завдань педагогізації професійної підготовки залізничних кадрів на концептуальних засадах відповідно до критеріїв щодо вступу до Європейського Союзу, що можливе завдяки розробці комплексу координаційних завдань, що базуються на фокусуванні ефективності вищої освіти, спрямованої на високий рівень продуктивності професійної підготовки.

Дещо в цьому напрямі вже зроблено, зокрема: приведено у відповідність до міжнародних вимог освітньо-кваліфікаційні рівні та ступеневість освіти, триває робота над державними стандартами, укладено угоди про співпрацю з більш як п'ятдесятьма країнами світу, до штату залізничних організацій введено посаду психолога тощо.

Але стратегія всебічного реформування вищої професійної освіти об'єктивно потребує активізації потенціалу науки й освіти, серйозної консолідації творчих зусиль організаторів післядипломної педагогічної освіти

викладачів вищих залізничних закладів, яка покликана не тільки оператив-но й постійно готувати викладачів до адаптації відповідно до соціально-економічної та духовно-моральної ситуації у світі й державі, а й випереджати ці процеси, задовольняючи соціальне замовлення на перепідготовку викладачів залізничних закладів вищої освіти.

Відірваність професійної освіти від глобальних проблем гальмує розвиток суспільства, освіти, самої особистості, будь-якого громадянина планети. Цим, насамперед, пояснюється й той усіма визнаний факт, що знання механічно не переростають у гуманні й порядні відносини чи стосунки між людьми, а з них – у стиль професійної поведінки. Більше існує протилежних випадків, коли, наприклад, грамотні й навіть обізнані в юридичних кодексах люди свідомо порушують права інших, вирубують ліси під власні дачі, скоюють цинічні фінансові махінації та не вбачають у цьому ніякого гріха перед народом, перед суспільством, перед своїми батьками та дітьми. Свого часу К. Д. Ушинський попереджав, що знання не роблять людину вихованою.

Інженер залізничного транспорту зобов'язаний бути яскравою, неповторною особистістю, носієм загальнолюдських цінностей, глибоких і різноманітних сучасних технічних знань, високої культури, прагнути до втілення в собі людського ідеалу.

Висновки. Отже, з'ясувавши погляди дослідників-теоретиків щодо визначення пріоритетних педагогічних парадигм у формуванні управлінської культури майбутніх інженерів в умовах культурної глобалізації, проаналізувавши результати власних досліджень, вважаємо за доцільне стверджувати, що вимоги ринку, глобальна конкуренція на ринку праці, ієрархія вишів, нескінченна боротьба за конкурентоспроможність, яка є вже тенденцією в глобальній суспільній та економічній перебудові, провокують пошук нових педагогічних технологій, нових засобів посиленого впливу на підвищення продуктивності інженерної праці, і насамперед – оперативного оновлення цілісного педагогічного процесу у вищих навчальних закладах, які теж потрапляють сьогодні під вплив жорстокої конкуренції.

Таким чином, педагогічна орієнтація професійної підготовки інженера залізничного транспорту на багатоманітність змісту управлінської культури є надійною й невід'ємною складовою професіоналізму, показником вищості професійної підготовки інженерних залізничних кадрів. Професіоналізм інженера залізничного транспорту, рівень його управлінської культури, а звідси – новий підхід викладачів залізничних вузів до організації цілісного професійно спрямованого вузівського педагогічного процесу, побудованого на духовній взаємодії та співробітництві, на міжкультурному діалозі, співтворчості тих, хто навчає, і тих, хто навчається, – найдієвіша та найуспішніша стратегія модернізації Укрзалізниці та професіоналізму її інженерних кадрів.

Список використаної літератури

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.
2. Козаков В. А. Психолого-педагогічна підготовка у непедагогічних університетах: актуальність і досвід КНЕУ / В. А. Козаков // Проблеми вищої школи. – 2001. – № 2.
3. Компанієць В. В. Управління розвитком соціально-економічних систем у духовно-моральному та соціокультурному вимірі : монографія / В. В. Компанієць. – Харків : УкрДАЗТ, 2012. – 296 с.
4. Нечаев Н. Н. Психолого-педагогические аспекты подготовки специалистов в вузе / Н. Н. Нечаев. – Москва : МГУ, 1985. – 113 с.
5. Психологічна освіта в системі вищої школи : зб. ст. за матер. Всеукр. наук.-метод. конф. / за ред. О. Я. Чебикіна. – Київ : Клас, 1997. – 192 с.
6. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтко. – Київ : Вища школа, 1982. – 216 с.
7. Романовский А. Г. Философия достижения успеха : пособие / А. Г. Романовский, В. Е. Михайличенко. – Харьков : Изд-во НТУ “ХПП”, 2003. – 695 с.
8. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л. Л. Актуальні проблеми гуманізації управлінської освіти майбутніх інженерів / Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ // Теорія і практика управління соціальними системами : щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків : НТУ “ХПУ”, 2000. – № 1. – С. 3–10.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2017.

Сущенко Р. В. Факторы действенного психолого-педагогического влияния на формирование управленческой культуры будущих инженеров железнодорожного транспорта

В статье раскрыты некоторые факторы и парадигмы психолого-педагогического влияния на формирование управленческой культуры будущего инженера железнодорожного транспорта как составляющей его профессионализма. С учетом состояния системы высшего железнодорожного образования и общественных требований представлены векторы профессиональной и культурологической направленности. Управленческая культура инженера железнодорожного транспорта представлена как единство интеллигентности, социальности и профессионализма.

Ключевые слова: инженер железнодорожного транспорта, управленческая культура, профессионализм, преподаватель, профессиональная педагогика.

Sushchenko R. Factors of Effective Psychological and Pedagogical Influence on the Formation of Administrative Culture of Future Railway Transportation Engineers

Some factors and paradigms of the psychological and pedagogical influence on the formation of the administrative culture of the future engineer of railway transport as a component of his professionalism are revealed. Taking into account the state of the system of higher railway education and public requirements, vectors of professional and cultural orientation are presented. The administrative culture of a railway engineer is presented as a unity of intelligence, sociality and professionalism.

It has been specified that a modern engineer is a carrier of active, cultural, communicative and administrative principles, able to plan, organize, correlate, analyze, evaluate his or her informational, emotional and intellectual potential to upgrade professionally and contribute to the development of his or her colleagues' administrative skills.

Thus, the formation of an engineer as a personality, who is able to live and function in constantly changing environment, cannot be separated from the railways history and the history of society. The peoples' attitude to railway transport depends on the rate of society's development, general quality of life, attitude of the government to railways, education, authority of the state and other factors. Social, historical and pedagogical analysis is considered help-

ful in identifying existing problems and difficulties in the process of development of humanistic, cultural approach to education.

It has been found out that by changing the external world, railway transportation engineer, as a creative person due to his efficient work, changes himself, which is a new condition for further existence and development.

It has been proved that in railway industry engineer has to be the carrier of modernity, innovative approaches to engineering, communicative and educated, able to plan and organize his own engineering activities consciously, intellectually influence his partners to perceive, analyze, evaluate information and intellectual content of speech, emotional intelligence to self-assess his actions, behavior, administrative decisions adequately.

We have concluded that modern social and cultural trends lead to a new paradigm of vocational education, with the transformation as its basis, so as to create conditions for the development of a new paradigm based on flexibility, renewal and formation of a new value approach to engineering, to rapid changes in the labor market, to professional career changes, development of partnerships with organizations, enterprises and departments of the railway industry and service sector.

Key words: *railway transport engineer, administrative culture, professionalism, teacher, professional pedagogy.*